

ภาพพจน์

วิชาการเขียน

ความหมายของภาพพจน์

- พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: ภาพพจน์ โวหาร และ กลการประพันธ์ กล่าวถึง “ภาพพจน์” ไว้ว่า “สำนวน ภาษารูปแบบหนึ่ง เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วย วิธีการต่าง ๆ ให้ผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือ ความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือให้มี ความหมายพิเศษ”

ความหมายของภาพพจน์

- ดวงมน จิตร์จำนง กล่าวถึงความเปรียบเทียบ (image หรือ figures of speech) ว่า “คือ ลักษณะต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ ใจสร้างขึ้นให้ผิดแผกจากโครงสร้าง ความหมาย หรือ การเรียงลำดับของภาษาโดยปกติ จุดประสงค์ของการใช้ ความเปรียบเทียบคือการให้พลังและความสดใหม่แก่การ แสดงออก และเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการสร้าง จินตภาพ

ความหมายของภาพพจน์

- สรุปได้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง การเรียบเรียงข้อความอย่างมีศิลปะด้วยการเลือกสรรถ้อยคำ สำนวนโวหาร เพื่อถ่ายทอดความคิด อารมณ์ และจินตนาการของผู้เขียนไปกระทบใจผู้อ่านจนทำให้เกิดภาพ หรือจินตนาการขึ้นในใจ

ประเภทของภาพพจน์

๑. อุปมา (simile)

เป็นการเปรียบเทียบว่าของสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งมักเป็นการเปรียบเทียบกับสิ่งที่รู้จัก เพื่อให้เห็นภาพของสิ่งนั้น

การเปรียบเทียบแบบอุปมามักจะปรากฏคำเชื่อมว่า เหมือน ราวกับ ดุจ ดัง ประดุจ ประดุจดั่ง เพียง คล้าย เปรียบ เช่นเดียวกับ ฯลฯ

○ ตัวอย่าง การใช้ภาพพจน์ อุปมา

นางนั้นมีหน้า**เหมือน**พระจันทร์วันเพ็ญ มีผม**ดั่ง**เมฆสีนิล
โลหิตซึ่งอ้อมฝ่นห้อยย้อยอยู่ในฟ้า มีผิวซึ่งแย้มดอกมะลิให้ได้
อาย มีตา**เหมือน**เนื้อทรายซึ่งระแวงภัย ริมฝีปาก**เหมือน**ดอก
ทับทิม

(คัดจาก นิทานเวตาล พระนิพนธ์ของกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์)

ประเภทของภาพพจน์

๒. อุปมา (metaphor)

เป็นการเปรียบเทียบเพื่อแสดงลักษณะ หรือภาพรวมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งแทน มักจะปรากฏคำว่า เป็น หรือคำว่า คือ ผู้อ่านจินตนาการได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าการใช้อุปมา

ก. เขากินเหมือนหมู (อุปมา) เปรียบเฉพาะท่าทางการกินอย่างเดียว

ข. เขาจะเป็นหมูอยู่แล้ว (อุปมา) นอกจากผู้อ่านจะได้ภาพอาการกินเหมือนหมูแล้ว ผู้อ่านยังจินตนาการได้มากกว่านั้น เช่น ความอ้วน การเดินตัวมเตี้ยม ขาสั้นของหมู ฯลฯ

○ ตัวอย่าง การใช้ภาพพจน์ อุปลักษณ์

ลูก**เป็น**โซ่ทองคล้องใจพ่อแม่

เธอ**คือ**แสงสว่างในชีวิตของฉัน

นอกจากคำว่า **เป็น** และ **คือ** แล้ว อุปลักษณ์ยังอาจใช้คำ หรือ ความที่ต้องการเปรียบเทียบแทนได้ เช่น

ดวงตาสวรรค์ส่องแสงระยิบระยับในท้องฟ้า

ดวงตาสวรรค์ หมายถึง ดวงดาว

ประเภทของภาพพจน์

๓. บุคลาธิษฐาน หรือ บุคคลวัต (personification)

เป็นการสมมติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตหรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น เมฆ น้ำ ต้นไม้ ฯลฯ แสดงกิริยาอาการ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ได้เหมือนคน เช่น เมฆคร่ำครวญ แม่น้ำยิ้มเยาะ ต้นไม้เหงา

ตัวอย่าง

เนื่องจากฉันมีโองเพียงไม่กี่ใบ ดังนั้นเมื่อฝนตกหนักที่ไร โองที่บ้านฉันเป็นต้อง**สาลัก**น้ำทุกที

พระอาทิตย์**โบกมืออำลา**ฉันด้วยท่าทางรีบร้อน ในขณะที่ดวงจันทร์วันเพ็ญค่อยๆ **กรีด**กรายมาโดดเด่นอยู่บนท้องฟ้าสีคราม

ประเภทของภาพพจน์

๔. อติพจน์ (hyperbole)

เป็นการเปรียบเทียบที่เกินจริง เพื่อให้เห็นถึงความไม่น่าจะเป็นไปได้ของสิ่งที่กล่าวถึง หรือเกินความหมายที่ต้องการจะกล่าว เพื่อตอกย้ำหรือเน้นอารมณ์ ความรู้สึก

ตัวอย่าง

แสงศรค้นหาคนรัก**แทบพลิกแผ่นดิน**

ฉันจะ**สอยดาวและเดือน**มาเป็นเพื่อนเธอยามเหงา

ประเภทของภาพพจน์

๕. สัญลักษณ์ (symbol)

เป็นการใช้คำแทนสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม และคำแทนนั้นมักจะเป็นสากลที่ผู้อ่านผู้ฟังทราบความหมายกันแล้ว

ตัวอย่าง

วิทยาให้**กุหลาบแดง**แก่ฉันในวันแห่งความรัก

ตามปรกติ**ดอกไม้**กับ**แมลง**ย่อมอยู่ใกล้ชิดกันไม่ได้

ประเภทของภาพพจน์

๖. อาวัตพากย์ (synesthesia)

เป็นการใช้คำขยาย หรือคำแสดงผลสัมผัสที่ผิดไปจาก
ธรรมดาที่ควรใช้หรือควรจะเป็น

ตัวอย่าง

วันนี้เจ้านาย**อารมณ์บูด**ตั้งแต่เช้า

(บูด เป็นคำขยายอาหารที่เสียแล้ว และสัมผัสได้ด้วยลิ้น
แต่ในที่นี้ใช้คำว่า บูด ขยายอารมณ์ซึ่งควรสัมผัสได้ด้วยใจ)

พูดถึง F ที่ไร **ใจฉันเหี่ยว**ทุกที

ประเภทของภาพพจน์

๗. ปฏิปุจฉา (rhetorical question)

เป็นการตั้งคำถามโดยมิได้ต้องการคำตอบ เพราะผู้เขียนหรือผู้ฟังทราบคำตอบอยู่แล้ว ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อย้ำให้เห็นข้อความให้มีน้ำหนักดึงดูดความสนใจและให้ข้อคิด

ตัวอย่าง

*ใคร*หนอรักเราเท่าชีวิต *ใคร*หนอ ใครกันให้เราซึ้งคอ
รู้แล้วละก็ ออย่ามัวรังไร ทดแทนบุญคุณ

จะมีใครใครรักคนหน้าตาอย่างฉันที่มันธรรมดา ไม่เข้า
ตาเหมือนใคร ๆ *จะมีใครใคร*ใหม่ที่จะมองแต่หัวใจ *จะมี*ใหม่
ใครเข้าใจรักกัน

ประเภทของภาพพจน์

๘. สัทพจน์ (onomatopoeia)

เป็นการถ่ายทอดเสียงหรือเลียนเสียงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น เสียงลมพัด เสียงฟ้าร้อง เสียงน้ำไหล เสียงร้องไห้ ฯลฯ เพื่อเพิ่มอารมณ์และจินตนาการแก่ผู้อ่านผู้ฟัง

ตัวอย่าง

แม่ปริก รีบไปในห้องเร็ว ๆ เสียงคุณหนูร้อง **อู๊ว อู๊ว** ดัง
ลั่นแล้ว

ปิดน้ำหรือยัง ทำไมแม่ยังได้ยินเสียงดัง **จ๊อก จ๊อก** อยู่

ประเภทของภาพพจน์

๙. การซ้ำคำ (reduplication)

เป็นการนำคำที่มีเสียงเหมือนกัน มีความหมายเหมือนกัน หรือต่างกันมาใกล้ๆ กัน เพื่อให้ได้ความหมายที่ชัดเจน และหนักแน่นมากขึ้น

ตัวอย่าง

ตอนนี้ข้าว**ขึ้นราคา** แกง**ขึ้นราคา** เสื้อผ้า**ขึ้นราคา** แต่สิ่งเดียวที่ไม่**ขึ้นราคา** ก็คือ เงินเดือน

เมียมมีเมียพีต้องมา ที่**เมีย**ไม่มากก็เพราะว่า**เมีย**ไม่มี

แบบฝึกหัด

ให้แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน ให้หาภาพพจน์ที่ปรากฏ
ในเนื้อเพลง หรือวรรณคดี หรือวรรณกรรม (อย่างน้อย
5 ภาพพจน์)

ให้คัดลอกเนื้อเพลงหรือคำประพันธ์นั้น พร้อมทั้ง
ขีดเส้นใต้ และระบุว่า เป็นภาพพจน์ใด